

Jøderne i Swinemünde

At regeringen gik af i sommeren 1943 fik følger for de danske kommunister, der havde været arresteret siden 1941. De blev også deporteret. Den danske kommunist, folketingsmanden Martin Nielsen var med samme skib som nogle af jøderne. Fra kajen oplevede han, hvordan jøderne blev drevet i land fra skibet.

Under helt ufattelige eder, skrig og skral er •gestapofolkene i færd med at drive et andet hold røvede mennesker ned ad landgangsbroen fra skibets agterstavn. Mennesker, hvis eksistens i skibet vi først nu blev klar over. Det er jøder. Det ser vi ved første blik. Det er jøder i alle aldre. Der er gamle, gråskæggede mænd med kalot, som man endnu før krigen kunne træffe dem i Adel- og Borgergade-kvarteret, der er gamle værkbrudne, rystende kvinder, som støtter sig til en stok, der er unge, ranke, glatbarberede jøder af udpræget intellektuel type. De har endnu bevaret deres holdning. Der er unge og yngre kvinder med børn på armen eller ved hånden. Børnene klynker eller græder. Kvinderne græder eller stirrer frem for sig med tomme øjne og med ansigter som mejslede i sten. Som en af de første går en ung kvinde ned ad broen med sit barn på armen. Barnet, der ikke synes at være et år gammelt, klynker. Den unge moder knuger det ind til sig og tysser beroligende på det, mens hun under tyskernes eder og forbandelser går ned ad broen med sin dyrebare byrde på armen. Mit hjerte står stille et øjeblik. En tanke går gennem min hjerne:

– Hvad om det var *dit* barn, og *din* kone, der gik dér.

Kun tilfældigheder gjorde, at det ikke var det.

De yngre jøder gik først ned på kajen. Roligt, næsten mekanisk stillede de sig op i rækker, efterhånden som de kom ned, med ryggen vendt mod skibet. Det var, som gestapofolkenes hån og eder ikke nåede deres øren. Da de unge og børnene var kommet ned, skete der noget, som vi, der oplevede det, aldrig glemmer. Senere i Stutthofs helvede og under vor døds-march ad •Korridorens og Pommerns islagte landeveje har vi oplevet, og en del af os overlevet, langt værre ting, langt grusommere og mere bestialske ting end det, vi her overværede. Og dog er det en begivenhed, der har brændt sig så stærkt ind i vort sind, at vi aldrig kan slippe den igen.

Hvorfor? Spørg enhver dansk, der oplevede og overlevede såvel Stutthof som Swinemünde, og man vil få det samme svar:

Fordi vi dengang endnu var *mennesker*, mennesker, der tænkte og følte som mennesker, og hvis nerver og forstand reagerede på menneskelig vis. Derfor.

Senere blev vi immune over for grusomhed og rædsler. Heldigvis måske.

Efter at de unge og yngre jøder var blevet udskibet, kom turen til de ældre, de gamle, de værkbrudne, de syge, alle de uendelig fattigt udseende mennesker, der efter nazisternes bibel ikke blot var skyld i krigen, men overhovedet skyld i alt ondt på denne syndige jord.

Unge, velfodrede, veloplagte, velbarberede og pomadiserede gestapoomficere formelig dansede krigsdans på dækket omkring disse krigens sande skyldige. Med slag og spark og under eder og forbandelser drev de de ulykkelige mennesker ned ad landgangsbroen. De gamle og syge jøder var efterhånden gået fra vid og sans og søgte skræmt hid og did uden at vide, hvad de skulle gøre. De prøvede at stolpræ ned ad den meget stejle bro. De klamrede sig til broens

Uddrag af listen over ca. 500 deporterede jøder. De kørte tre døgn gennem Tyskland til Tjekkiet – i kreaturvogne uden mad og uden opvarmning.

Nathansohn, Emmy f. 1.3.20 – Kbh.	Rosenberg, Abraham f. 7.12.19 – Kbh.
† Nathanson, Jurika f. 20.9.66	Rosenberg, Betty f. 30.4.02 – Kbh.
Nathansohn, Max f. 28.10.74 – Kbh.	Rosenborg, Harry f. 30.10.39 – Kbh.
Nathansohn, Rudolf f. 6.6.87 – Kbh.	Rosenberg, Hirsch f. 25.8.14 – Kbh.
† Nebel, Ruth f. 2.8.19	Rosenvein, Benjamin f. 23.11.22 – Kbh.
Nudelmann, Dina f. 28.5.14 – Kbh.	Rouchmann, Gerson f. 28.3.14 – Kbh.
Oppenheim, Edel f. 20.9.80 – Kbh.	Rouchmann, Mina f. 17.8.19 – Kbh.
Oppenheim, Ellen f. 10.4.26 – Kbh.	Ruben, Betti f. 1.8.97 – Kbh.
† Oppenheim, Gerson f. 14.5.78	Ruben, Daniel f. 30.4.24 – Kbh.
Oppenheim, Herman f. 29.2.76 – Randers	Ruben, Judith f. 17.7.26 – Kbh.
Oppenheim, Esther f. 1.7.78 – Kbh.	Ruben, Klara f. 2.10.29 – Kbh.
Oppenheim, Melanie f. 15.10.97 – Kbh.	† Ruben, Leon Abraham f. 8.2.95
Oppenheim, Moritz f. 1.4.66 – Kbh.	Ruben, Moses f. 2.6.22 – Kbh.
Oppenheim, Ralph f. 10.12.24 – Kbh.	Rubinstein, Torben f. 15.3.18 – Kbh.
Oppenheim, Wilna f. 2.9.03 – Kbh.	Rydeberg, Stephanie f. 30.6.11 – Kbh.
Phillipson, Helen f. 20.7.72 – Kbh.	Sabov, Cecilie f. 4.7.87 – Kbh.
† Polack, Dorthea f. 13.5.62	Sabov, Esther f. 12.11.24 – Kbh.
Polano, Kaja f. 17.6.16 – Kbh.	Sabov, Rudolf f. 29.10.16 – Kbh.
Polano, Philip	Sabov, Viktor

tovværk, de følte sig for med fødder og stok og kom ingen vegne. Mange af dem havde øjensynligt også svært ved at se. Deres briller var enten slået i stykker eller stjålet fra dem, briller i guldindfatning var til enhver tid herrefolkets lovlige krigsbytte.

Et par halvvoxne jødiske drenge, de kunne vel være en 16-17 år, løb op og ned ad broen og søgte efter bedste evne at hjælpe, men deres kræfter slog ikke til. Forbandelser og skældsord fløj fra dækket og ned på kajen hen over hovederne af de efterhånden helt forvirrede og rådløse mennesker, der nu stod og krøb sammen som en klump dyr i uvejr. Da væltede pludselig en skare unge velfodrede gestapofolk sig fra dækket ned på klyngen og pressede, stødte, sparkede og slog de stakkels mennesker ned ad broen. Der gik hul. De væltede ned og faldt over hverandre, så de til slut lå i en stor klynge på kajen.

Gestapofolkene syntes at more sig storartet.

Tilbage stod på dækket en gammel morlil. Hysteri, rædsel og panik havde fået tag i hendes gamle krop. Som i krampe greb hun med sine magre, gigtkrogede fingre fast i broens tovværk, og skingre, hysteriske skrig lød fra hendes strube.

Da stod i et spring en ung gestapomand, øjensynlig bandens chef, på broen neden for hende. Han hvæser nogle uforståelige ord, river sin revolver og peger et øjeblik på hendes hoved.

– Nu skyder han hende, tænker jeg.

Men nej. I stedet for vender han revolveren i hånden. Hans behandskede fingre griber om løbet, og i korte, kraftige hug rammer han gang på gang den gamle kvindes hænder, der krampagtigt knuger sig om tovværket. Et vildt, skingrende skrig lyder ud i den stille oktobermorgen, den gamle kvinde slipper sit krampagtige tag, og hjulpet af et velrettet spark af naziofficerens jernbeslåede støvle vælter hun ned på kajen. Jeg ser, der er blod på hendes hænder. (...)

Udlosningen af krigens sande skyldige er til ende. De jødiske •undermennesker er nu klar til forsendelse til dom og rettersted.

På kajens jernbanespor stod der nogle jernbanevogne. Så snart de sidste jøder var udlosset, begyndte Gestapo at drive dem ind i de to godsvogne.

En af vore råbte over til dem:

– Hold jer ranke.

– Vi holder os ranke. Vær hilset, landsmænd.

Så vidt vi kunne høre og se, var det dr. Friediger.

Af Rapport fra Stutthof, 1947

På kajen skiltes jøder og kommunister og blev ført til hver deres •koncentrationslejr. Kommunisterne kom til Stutthof, og jøderne kom til Theresienstadt.

dr. Friediger:
jødernes over-
rabbiner. Han blev
medlem af den
jødiske ledelse i
Theresienstadt.